

**“ПРОФЕССИЯ – АРХЕОЛОГ”:
ТРУДОВА КНИЖКА ЄВГЕНІЇ МАХНО ЗІ СЛУЖБОВОГО АРХІВУ НІЕЗ “ПЕРЕЯСЛАВ”**

Олена КОЛИБЕНКО¹ , Олександр КОЛИБЕНКО²

¹ ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”,
вул. Сухомлинського, 30, 08400, м. Переяслав-Хмельницький, Україна,
e-mail: olenkakolybenko@gmail.com

² Національний історико-етнографічний заповідника “Переяслав”,
вул. Шевченка, 8, 08400, м. Переяслав-Хмельницький, Україна,
e-mail: kolybenko@gmail.com

Серед паперів службового архіву відділу кадрів Національного історико-етнографічного заповідника “Переяслав” (до 15.03.1999 р. – Переяслав-Хмельницький державний історико-культурний заповідник) зберігається низка надзвичайно цікавих документів, зокрема і трудова книжка відомої вітчизняної археологині-славістки Євгенії Махно (1913–1992), яка останні десятиліття трудової діяльності провела саме тут. Цей специфічний маловідомий документ містить точну інформацію про трудовий шлях дослідниці упродовж 1947–1992 рр., а також деякі інші дані, що стосуються як довоєнного періоду, так і часів Другої світової війни. В архіві зберігаються трудові книжки й деяких інших колишніх працівників заповідника. Ці документи залишилися у відділі кадрів у зв’язку з тим, що на момент смерті ті перебували у трудових відносинах із заповідником.

Нааявна в цьому специфічному документі інформація має певну цінність, оскільки дозволяє уточнити відомі з інших джерел дані про життя та діяльність цієї непересічної особистості. Перш за все, у трудовій книжці вказано точну дату офіційного зарахування молодої випускниці Київського держуніверситету Євгенії Махно до штату Інституту археології АН УРСР – 20 липня 1939 р. Крім того, в ній наведено й дату її зарахування до штату ПХДІКЗ – 1 червня 1979 р. Тобто, Є. Махно офіційно почала працювати в заповіднику за два місяці після звільнення з останньої тимчасової роботи в Інституті археології АН УРСР, а не з 1975 р. як трапляється у публікаціях.

Незважаючи на специфіку, службові документи часто містять інформацію, яку складно віднайти в інших джерелах. Проблема в тому, що подібні документи знищують за певні проміжки часу як непотріб через брак місця у службових архівах.

Ключові слова: Євгенія Махно, українська археологія, Інститут археології АН УРСР, трудова книжка, Переяслав-Хмельницький державний історико-культурний заповідник.

Особливе місце в історії вітчизняної археологічної науки займає постать Євгенії Махно (1913–1992) – відомої української археологині-славістки, яка багато десятиліть пропрацювала в Інституті археології АН УРСР і Переяслав-Хмельницькому державному історико-культурному заповіднику. На початку 90-х років ХХ ст. вона була останнім живим (і ще працюючим!) колишнім працівником ще довоєнного Інституту археології АН УРСР.

Самій особі Євгенії Махно та її місцю в українській археології, на жаль, присвячено надзвичайно мало наукових праць. Адже вона працювала на постійній основі в Інституті археології упродовж 1939–1975 рр. (із перервою у 1941–1944 рр.), а також після виходу на пенсію – на тимчасовій основі по декілька місяців у 1976, 1978 та 1979 рр. За цей час взяла участь у роботі 48 експедицій, у 35 з яких була керівником експедиції чи загону. Євгенія Махно опублікувала також понад 60 наукових праць і підготувала численні наукові звіти про археологічні дослідження [Абашина, Станиціна, 2014, с. 112].

Найперша публікація про Є. Махно – коротка стаття про неї у другому томі *"Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas"*, який вийшов 1969 р. у Празі німецькою мовою [Filip, 1969, s. 747].

Ще за життя Євгенії Махно, напередодні її загибелі, вийшла друком написана у співавторстві з Г. Рубай стаття про її чоловіка етнографа Михайла Слободянюка, у якій розкрито деякі сторони їхнього життя періоду нацистської окупації [Махно, Рубай, 1992]. Наступна публікація – некролог у журналі *"Археологія"*, де наведено всі основні віхи її життя та здобутки на ниві вітчизняної археології [Абашина, 1994].

Коротку статтю присвячено Є. Махно в енциклопедичному словнику-довіднику Г. Мезенцевої *"Дослідники археології України"*, що вийшов 1997 р. [Мезенцева, 1997, с. 143].

Є. Гороховський у тижневику *"Зеркало недели"* опублікував статтю про пригоди вітчизняних музейних скарбів у часи Другої світової війни, де серед іншого розповів і про німецького археолога та музейного працівника д-ра П. Грімма, його позитивну роль у долі Є. Махно та їхню зустріч у кінці 70-х років у Києві [Гороховский, 2000].

Спогади Є. Махно про В. Петрова, які вийшли 2008 р., містять низку цікавих фактів про деякі обставини її життя, пов'язані з цим дослідником [Махно, 2008].

У збірнику наукових праць НІЕЗ *"Переяслав"* Г. Бузян опублікувала статтю про Є. Махно, де основний наголос зроблено на переяславському періоді її активної наукової діяльності – кінці 70-х – 80-х років ХХ ст., коли після звільнення з Інституту археології АН УРСР у зв'язку з виходом на пенсію вона почала працювати в Переяслав-Хмельницькому державному історико-культурному заповіднику [Бузян, 2009].

У великій колективній монографії, присвяченій 90-річчю М. Сікорського, є окремі сторінки, де висвітлено діяльність Є. Махно на Переяславщині [Михайло Іванович Сікорський..., 2013, с. 140–142, 155–156].

До 100-річчя Є. Махно у журналі *"Археологія"* вийшла стаття Н. Абашиної та Г. Станиціної, у якій детально проаналізовано увесь її життєвий шлях та наукову діяльність [Абашина, Станиціна, 2014].

Того ж 2014 р. С. Сорокіна й О. Завальна опублікували статтю, присвячену діяльності в Києві німецького археолога д-ра П. Грімма, де детально описано його позитивну роль у долі Є. Махно [Сорокіна, Завальна, 2014].

Цікаві спогади про Є. Махно (на відзначення її 100-річчя) теперішніх і колишніх працівників Національного історико-етнографічного заповідника *"Переяслав"* опублікувала Г. Бузян у збірнику *"Переяславіка"*. Ця публікація супроводжується значною кількістю рідкісних фотографій, в основному, з переяславського періоду діяльності [Бузян, 2015].

Енциклопедичний довідник *"Інститут археології Національної академії наук України. 1918–2014"* містить дуже інформативну статтю про Є. Махно [Інститут археології..., 2015, с. 509–510].

У статті С. Сорокіної, О. Завальної та Т. Радієвської про структуру та особовий склад київського музею до- і ранньої історії (1942–1943) наведена інформація про Є. Махно, яка перегукується з іншою публікацією двох перших авторів 2014 р. про П. Грімма [Сорокіна, Завальна, Радієвська, 2016].

Остання відома нам публікація про Є. Махно – стаття Н. Абашиної в *"Енциклопедії сучасної України"*, де у стислому вигляді наведено її життєвий шлях і наукові здобутки [Абашина, 2018, с. 555].

Отже, кількість наукових праць та публікацій про Є. Махно досить невелика, зважаючи на її внесок у дослідження вітчизняних археологічних пам'яток і багаторічну роботу у провідній науково-дослідній установі археологічного профілю.

Мета статті – публікація одного цікавого документа, який зберігається у службовому архіві відділу кадрів НІЕЗ *"Переяслав"*. Це – трудова книжка Євгенії Махно (1913–1992), яка останні десятиліття трудової діяльності провела в Переяслав-Хмельницькому державному

історико-культурному заповіднику. Цей специфічний маловідомий документ містить інформацію про трудовий шлях дослідниці упродовж 1947–1992 рр., а також деякі інші дані.

Бланк трудової книжки Є. Махно – потерта книжечка (102×145 мм) синьо-сірого кольору, очевидно, післявоєнного зразка (бланк недатований). На обкладинці у правому верхньому куті – напис від руки “Махно”. Нижче зліва – невелике зображення герба СРСР, під ним – друкований напис у два рядки дрібним шрифтом: “СССР / СРСР”. У нижній частині обкладинки двомовний напис у чотири рядки крупнішим шрифтом: “ТРУДОВАЯ / КНИЖКА / ТРУДОВА / КНИЖКА”.

Всього книжечка містить 31 пронумеровану та 1 (32-гу) не пронумеровану сторінки. На першій угорі на чистому полі стоїть нечіткий штамп “Пенсію призначено / Московський Райсобез м. Києва” із проставленою від руки датою “25 XII 1974” та підписом інспектора. Нижче, під написом, по центру – “Трудовая книжка”, вказані прізвище, ім’я та по батькові, рік народження, освіта, професія, підпис власника книжки (відсутній), а також дата її заповнення (все від руки, російською мовою):

“Фамилия Махно / Имя Евгения / Отчество Владимировна / Год рождения 1913 / Образование высшее / Профессия археолог / Дата заполнения Трудовой книжки / 23 июня 1947г.”

Найцікавіша інформація починається з другої сторінки (рубрика “СВЕДЕНИЯ О РАБОТЕ”). Запис під № 1 датується 23.06.1947 р., тобто датою заповнення книжки: *“Общий трудовой стаж до поступления в Институт археологии Академии Наук УССР составляет 9 (закреслено) 7 лет (семь лет) исправлен. верить”*. Цей запис зроблено зі слів самої Є. Махно, про що свідчить фраза *“со слов”* навпроти цитованого запису, у правій колонці *“На основании чего внесена запись (документ, его дата и номер)”*. Фраза *“со слов”* супроводжує й наступний запис, який також має № 1 і навпроти нього (зліва, у колонці “Дата”) стоїть 20.07.1939 р.: *“Зачислена ассистентом Института археологии АН УССР”*. Отже, поновлюючи трудову книжку у повоєнний час, Є. Махно вказала в ній точну дату свого зарахування до штату Інституту археології АН УРСР ще у довоєнний час (як асистентки В. Петрова).

Навпроти запису під № 2 вказана дата 07.06.1944 р.: *“Зачислить младшим научным сотрудником Института истории и археологии”*. У крайній правій колонці навпроти вказаний номер наказу, на основі якого зроблено запис: *“Приказ № 47 по Ин-ту истории АН УССР от 19/V-44”*.

Запис № 3 має дату 08.07.1944 р. і свідчить про роз’єднання Інституту історії та археології на дві самостійні структури: *“В связи с переходом Ин-та археологии в самостоятельную единицу зачисляется младшим научным сотрудником Ин-та археологии АН УССР”*. Підстава – *“Приказ № 1 от 8/VII. 44 г. по Ин-ту археологии АН УССР”*.

Перші чотири записи зроблені одним почерком і чорнилами одночасно, при заповненні трудової книжки 23.06.1947 р. Чого не скажеш про два наступні (№ 4 та № 5), зроблені іншим почерком і чорнилами, але, мабуть, теж одночасно – 15 грудня 1962 р.

Запис № 4 має дату 06.02.1946 р. У ньому зазначено: *“В связи с новым тематическим планом мл. науч. сотрудника Махно Е. В. перевести в отдел археологии славянских племен”*. Підстава – *“Пр. № 18 от 6 II – 46 года”*.

Наступний запис (№ 5) від 15.12.1962 р. повідомляє: *“Переведена на должность ст. научного сотрудника Отдела славянской археологии”*. Підстава – *“Пр. № 197 от 15 XII – 62 г.”*.

На сторінці 6-й трудової книжки (угорі) розміщений перекреслений початок запису № 6 (номер запису, рік і місяць): *“6. 1974 012”*. Нижче – правильний № 6, датований 01.01.1975 р.: *“Уволена по собственному желанию в связи с переходом на пенсию по старости / ст. 38 КЗОТ УССР”*. Під ним стоять підпис і дані посадової особи, яка його зробила: *“Зав. кадрами Института археологии АН УССР В. Касименко”*. Цей запис, як і всі з підписами В. Касименко (№ 6–12), завірено гербовою печаткою Інституту археології АН УРСР. У правій колонці вказана підстава – *“Пр. № 294 от 25.012.1974 г.”*.

Записи № 7–12 свідчать, що робота Є. Махно в Інституті археології АН УРСР не припинилася після її виходу на пенсію, а епізодично продовжувалася на тимчасовій основі. Так, запис № 7 від 16.07.1976 р. повідомляє: *“Институт археологии Академии наук УССР. Назначена на временную работу на должность старшего научного сотрудника”*. Підстава – *“Пр. № 88-к от 16.07.1976 г.”*.

У наступному (№ 8) від 16.09.1976 р. вказано: *“Уволена с должности в связи с истечением срока временной работы. Зав. кадров В. Касименко”*. Підстава – *“Пр. № 121 от 14.09.1976 г.”*.

У 1978 р. Є. Махно знову тимчасово працювала в Інституті археології, про що свідчить запис № 9 від 20.10.1978 р.: *“Институт археологии Академии наук УССР. Принята на должность старшего лаборанта в Черкасскую новостр. экспедицию временно”*. Підстава – *“Пр. № 217 от 16.10.1978 г.”*.

У даті запису № 10 про звільнення вказаний лише рік – 1978: *“Уволена с должности в связи с истечением срока временной работы. Зав. кадрами В. Касименко”*. Права колонка навпроти, де мала би бути підстава для нього (номер наказу) – порожня.

Запис № 11 від 01.02.1979 р. повідомляє про останню тимчасову роботу Є. Махно в Інституті археології АН УРСР: *“Институт археологии Академии наук УССР. Принята на должность старшего научного сотрудника временно”*. Підстава – *“Пр. № 7 от 29.01.1979 г.”*.

У записі № 12 від 01.04.1979 р. вказано: *“Уволена с должности в связи с окончанием срока временной работы. Зав. кадр. В. Касименко”*. Підстава – *“Пр. № 48 от 29.03.1979 г.”*. Більше Є. Махно в Інституті археології не працювала.

Проте її трудова книжка містить ще низку записів, зроблених у відділі кадрів ІА АН УРСР у різний час, розміщені в рубриці *“СВЕДЕНИЯ О ПООЩРЕНИЯХ”* (С. 10–13). Запис № 1 датується 28.04.1948 р.: *“Институт археологии АН УССР. Объявлена благодарность за активную работу”*. Підстава – *“Пр. № 131 от 28.IV.1948 г.”*.

08.03.1949 р. внесено запис № 2 аналогічного змісту: *“Объявлена благодарность за активную работу”*. Підстава – *“Пр. № 27 от 8.III.1949 г.”*.

У записі № 3 від 08.03.1951 р. формулювання дещо змінене порівняно з двома попередніми: *“Объявлена благодарность за хорошую работу”*. Підстава – *“Пр. № 26 от 8.III.1951 г.”*. Очевидно, два останні накази видані до свята – Міжнародного жіночого дня. Всі ці три перші, що датуються 1948, 1949 та 1951 рр., зроблені одним почерком і містять одну й ту ж помилку – в російському тексті у слові *«Объявлена»* замість *ъ* стоїть апостроф. Ці записи зробив той же працівник відділу кадрів ІА АН УРСР, що й перші чотири в рубриці *“СВЕДЕНИЯ О РАБОТЕ”*.

Два наступні про заохочення Є. Махно також пов'язані з 8 березня і вони ідентичні. Запис № 4 датується 08.03.1960 р.: *“Объявлена благодарность за добросовестную работу”*. Підстава – *“Пр. № 23 от 7.III-1960 г.”*. Наступний № 5 – *“Объявлена благодарность за добросовестную работу”* – має дату 07. 03. 1961 р. Його зроблено на підставі *“Пр. № 19 от 7.III-1961 г.”*.

Після майже 20-річної сумлінної праці в Інституті археології АН УРСР Є. Махно вперше отримала грошову премію, як свідчить запис № 6, датований 26. 05. 1961 р.: *“За опубликование работы «Памятники черняховской культуры на территории УССР» в томе № 82 «Материалы и исследования по археологии СССР» премирована денежной премией в размере месячного оклада”*. Підставою є *“Приказ № 51 от 26.V.1961 г.”*. Запис зроблено іншим почерком, ніж два попередні, хоч від № 5 пройшло менше трьох місяців.

Вдруге і востаннє в Інституті археології АН УРСР Є. Махно премійовано грошима 17.02.1967 р., про що свідчить запис № 7 (розмір не зазначено): *“Премирована денежной премией за активное участие в редактировании и издании томов «История мест и сіл Української РСР»”*. Підстава – *“Пр. № 22 17.II.1967 г.”*.

Запис № 8 датований 26. 02. 1973 р. свідчить, що в день 60-річчя Є. Махно їй "Объявлена благодарность за многолетнюю и добросовестную работу". Підстава – "Пр. № 35 от 26.II.1973 г.". Це – останнє заохочення, яке вона отримала в ІА АН УРСР.

Два останні записи (№ 7 і № 8) зроблено іншим почерком.

Подальша трудова діяльність Є. Махно пов'язана вже з Переяслав-Хмельницьким державним історико-культурним заповідником, про що свідчать записи № 13 та № 14, розміщені вже в україномовній частині трудової книжки, на с. 18–19 під рубрикою "ВІДОМОСТІ ПРО РОБОТУ". Запис № 13 датується 01.06.1979 р.: "Переяслав-Хмельн. историко-культурный заповедник. Оформити на посаду наглядача заповідника". У правій колонці вказана підстава – "Пр. 13 от 01.06.1979 г.". Нижче від основного запису зроблений іншим почерком та іншого кольору ручкою (чорною), завірений гербовою печаткою заповідника, підпис інспектора з кадрів О. Богданова.

Запис № 14 від 11.09.1992 р. також руки О. Богданова: "Виключена зі штатного розкладу працівників заповідника в зв'язку із смертю". Підстава – "Наказ № 61 від 14.09.92".

Цей останній запис зроблено у трудовій книжці Є. Махно як тільки у Переяслав-Хмельницькому державному історико-культурному заповіднику стало відомо про її трагічну смерть 9 вересня 1992 р. у наслідок нещасного випадку.

Під час роботи в заповіднику Є. Махно також одного разу премійовано. Про це зазначено в записі під № 9 від 09.11.1990 р. у рубриці "ВІДОМОСТІ ПРО ЗАОХОЧУВАННЯ І НАГОРОДЖЕННЯ" (С. 26–27): "Премировать месячным должностным окладом за активное участие в подготовке и проведении Первого Всемирного фестиваля народного творчества". Підстава – "Приказ № 48 от 09.11.1990 р."

Ніяких інших записів, що могли би фіксувати будь-яку інформацію про Є. Махно, її трудова книжка не містить. Однак, на нашу думку, наявна в цьому документі інформація також має певну цінність, оскільки дозволяє уточнити відомі з інших джерел дані про життя та діяльність цієї непересічної особистості. Перш за все, тут вказано точну дату офіційного зарахування молодой випускниці Київського держуніверситету до штату Інституту археології АН УРСР – 20 липня 1939 р. Окрім того, у ній наведено й дату зарахування її до штату Переяслав-Хмельницького історико-культурного заповідника – 1 червня 1979 р. Тобто, Є. Махно офіційно стала працювати в заповіднику (формально – на посаді наглядача, а фактично – науковим співробітником відділу археології) за два місяці після звільнення з останньої тимчасової роботи в Інституті археології АН УРСР (1 квітня 1979 р.), а не з 1975 р. як стверджують публікації.

Незважаючи на специфіку, службові документи часто несуть інформацію, яку складно віднайти в інших джерелах. Проблема в тому, що подібні документи часто знищують за певні проміжки часу як непотріб через брак місця у службових архівах.

ЛІТЕРАТУРА

Абашина Н. С., Станиціна Г. О. (2014). До 100-річчя Євгенії Володимирівни Махно // Археологія. – № 3. – С. 108–115.

Абашина Н. С. (1994). Євгенія Володимирівна Махно // Археологія. – № 1. – С. 131–133.

Абашина Н. С. (2018). Махно Євгенія Володимирівна // Енциклопедія сучасної України. – Т. 19: "Малиш-Медицина" / ред. І. М. Дзюба, М. Г. Железняк та ін.; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, Наукове товариство імені Шевченка. – К. – С. 555.

Бузян Г. М. (2009). Пам'яті Євгенії Володимирівни Махно // PEREYASLAVICA: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав". – Вип. 3 (5). – С. 317–323.

Бузян Г. М. (2015). Спогади про Євгенію Володимирівну Махно (1913–1992) (на відзначення 100-річчя від дня народження) // PEREYASLAVICA: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав". – Вип. 9 (11). – С. 437–461.

Гороховский Е. (2000). Встречное движение: две истории о приключениях сокровищ культуры Украины и Германии в XX в. // Зеркало недели. – № 34. – 2 сентября.

Інститут археології Національної академії наук України. 1918–2014. (2015). – К.: ВД "АДЕФ-Україна". – 668 с.

Махно Є., Рубай Г. (1992). Шляхи народознавця Михайла Слободянюка // Народна творчість та етнографія. – № 3. – С. 59–63.

Махно Є. В. (2008). Подвижник науки. Із спогадів про Віктора Платоновича Петрова // Українська біографістика. – Вип. 4. – С. 366–371.

Мезенцева Г. Г. (1997). Дослідники археології України. Енциклопедичний словник-довідник. – Чернігів. – 228 с.

Михайло Іванович Сікорський: творець історії й хранитель часу: колективна монографія, присвячена 90-річчю з дня народження М. І. Сікорського. (2013). – Переяслав-Хмельницький. – 504 с.

Сорокіна С., Завальна О., Радієвська Т. (2016). Музей до- і ранньої історії у Києві (1942–1943): структура та персональний склад // Науковий вісник Національного музею історії України у двох частинах. – К.: Національний музей історії України. – Випуск 1. – Частина перша / відп. ред. Б. К. Патріляк. – С. 210–229.

Сорокіна С., Завальна О. (2014). Німецький археолог доктор Пауль Грімм і створення у Києві Музею до- і ранньої історії у 1942 році // Наукові записки Інституту української історіографії та джерелознавства. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К. – Т. 28. – С. 440–464.

Filip J. (1969). Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas. – 2 [l–z]. – Prag. – S. 665–1756.

REFERENCES

Abashyna, N. S., & Stanytsina, H. O. (2014). Do 100-richchia Yevhenii Volodymyrivny Makhno. *Arkheolohiia*, 3, 108–115 (in Ukrainian).

Abashyna, N. S. (1994). Yevheniia Volodymyrivna Makhno. *Arkheolohiia*, 1, 131–133 (in Ukrainian).

Abashyna, N. S. (2018). Makhno Yevheniia Volodymyrivna. In: I. M. Dziuba & M. H. Zhelezniak at al. (Eds.), *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*, 19 "Malysk-Medytsyna" (P. 555). Kyiv (in Ukrainian).

Buzian, H. M. (2009). Pam'iaty Yevhenii Volodymyrivny Makhno. *PEREYASLAVICA: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka "Pereiaslav"*, 3(5), 317–323 (in Ukrainian).

Buzian, H. M. (2015). Spohady pro Yevheniiu Volodymyrivnu Makhno (1913–1992) (na vidznachennia 100-richchia vid dnia narodzhennia). *PEREIASLAVICA: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka "Pereiaslav"*, 9(11), 437–461 (in Ukrainian).

Gorohovskij, E. (2000, 2 September). Vstrechnoe dvizhenie: dve istorii o prikljuchenijah sokrovishh kul'tury Ukrainy i Germanii v XX v. *Zerkalo nedeli*, 34 (in Russian).

Інститут археології Національної академії наук України. 1918–2014. (2015). Kyiv: VD "АДЕФ-Україна", 668 pp. (in Ukrainian).

Makhno, Ye., & Rubai, H. (1992). Shliakhy narodoznavtsia Mykhaila Slobodianiuka. *Narodna tvorchist ta etnohrafiiia*, 3, 59–63 (in Ukrainian).

Makhno, Ye. V. (2008). Podvyzhnyk nauky. Iz spohadiv pro Viktora Platonovycha Petrova. *Ukrainska biohrafistyka*, 4, 366–371 (in Ukrainian).

Mezentseva, H. H. (1997). *Doslidnyky arkheolohii Ukrainy. Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk*. Chernihiv, 228 pp. (in Ukrainian).

Mykhailo Ivanovych Sikorskyi: tvorets istorii y khranytel chasu: kolektyvna monohrafiia, prysviachena 90-richchiiu z dnia narodzhennia M. I. Sikorskoho. (2013). Pereiaslav-Khmelnyskyi, 504 pp. (in Ukrainian).

Sorokina, S., Zavalna, O., & Radiievska, T. (2016). Muzei do- i rannoi istorii u Kyievi (1942–1943): struktura ta personalnyi sklad. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats: u dvokh chastynakh*, 1(1), B. K. Patryliak (Ed.). Kyiv: Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy, 210–229 (in Ukrainian).

Sorokina, S., & Zavalna, O. (2014). Nimetskyi arkeoloh doktor Paul Hrimm i stvorennia u Kyievi Muzeiu do- i rannoï istorii u 1942 rotsi. *Naukovi zapysky Instytutu ukrainskoi istoriohrafii ta dzhereloznavstva. Zbirnyk prats molodykh vchenykh ta aspirantiv*, 28. Kyiv, 440–464 (in Ukrainian).

Filip, J. (1969). *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas*, 2 [l–z]. Prag, 665–1756 (in German).

Стаття: надійшла до редакції 10.06.2019

прийнята до друку 29.10.2019

“PROFESSION – ARCHAEOLOGIST”: THE LABOR BOOK OF YEVHENIJA MAKHNO FROM THE OFFICIAL ARCHIVE OF THE NATIONAL HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC RESERVE “PEREJASLAV”

Olena KOLYBENKO¹, Oleksandr KOLYBENKO²

*¹Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University,
30, Sukhomlynsky Str., 08401, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine,
e-mail: olenkakolybenko@gmail.com*

*²National historical and ethnographic reserve «Pereyaslav»,
8, Shevchenko Str., 08400, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine,
e-mail: kolybenko@gmail.com*

A number of very interesting documents, including the labor book of well-known archaeologist and slavist Yevhenija Makhno (1913–1992), who spent the last decades of her labor activity in National Historical and Ethnographic Reserve “Perejaslav” (until 15.03.1999 it was Perejaslav-Khmelnyskyj State Historical and Cultural Reserve), are stored among papers of official archive of the Human Resources Department of this reserve. This specific little-known document includes correct information about the professional way of the researcher during 1947–1992, as well as some other date that relate to both the pre-war period and the time of World War II. Labor books of other former workers of the reserve are stored in this archive. These documents remained in the Human Resources Department due to the fact that at the time of death these workers were in labor relations with the reserve.

This specific document contains information which is of some value as it makes it possible to clarify the data known from other sources about life and working of this outstanding person. First of all, the labor book indicates exact date of official employment of the young graduate of Kyiv State University Yevhenija Makhno to the staff of the Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR – July 20, 1939. In addition, it also indicates the date of her employment to the staff of Perejaslav-Khmelnyskyj State Historical and Cultural Reserve – June 1, 1979. It means that officially Y. Makhno began to work in the reserve 2 months after dismissal from last temporary work at the Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, but it was not in 1975 as is reported in the publications.

In spite of its specifics, service documents often have information that is difficult to find in other sources. The problem is that such documents are often thrown out as being of no use at stated intervals for reasons of space in the archives.

Key words: Yevhenija Makhno, Ukrainian archeology, the Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, labor book, Perejaslav-Khmelnyskyj State Historical and Cultural Reserve.